

Nu är den äntligen här!

1617 - ÖVERTORNEÅ STORSOCKEN UNDER EN DRAMATISK TID

Om folket, en kyrka och en vårflod

Ett fruset ögonblick i historien

Den inom fakulteten unika historieboken utspelandes år 1617 i Övertorneå lika historiska storsocken, vilket geografisk idag motsvaras av sex kommuner på ömse sidor om gränsen, är nu sent omsider tillgänglig för en bredare publik! På uppdrag av Tornedalens folkhögskola – inom folkhögskolans egna iscensatta *Projekt Övertorneå storsocken 1617-2017* – har projektledaren Sture Torikka skapat och författat densamma vari samtliga formella bosättningar i den ytmässigt vida socknen 1539-1620 redovisas utifrån Torne älvs horisont. Det är *Ett fruset ögonblick* – år 1617 – som fångats upp i syfte av att placera in Särkilax kyrka i sin rätta kontext det ödesdigra året som förändrade den tidens framtid. Varenda sockenbo var berörd av händelseutvecklingen. Denna framåtsyftande Tornedalsproduktion står Tornedalens Folkhögskola och bokförlaget Väyläkirja för.

År 1617 blev i Torne älvdal dramatiskt och Övertorneå sockens lokala utveckling kom att på olika vis förändras. Det var allmänt en kylslagen tidsperiod och 1617 blev det fjärde missväxt- och hungeråret i följd. Lokalbefolkningen led redan tunga avbräck på grund av krig och andra pålagor. Gustaf II Adolf kröntes till konung detta år och Sverige fick sin första riksdagsordning. Katolicismen förbjöds slutgiltigt, hundra år efter Martin Luthers aktiviteter 1517. Kriget mot Ryssland avslutades 1617 men samtidigt återupptogs istället det långvariga kriget med Polen. Och i Övertorneå förstördes alltså Särkilax kyrka genom en extraordinär vårflood. Året innebar även att numera försvunna Hietaniemi by för en kort tid blev ny central sockenort innan sockencentrat likväl snart därefter blev flyttat till Matarengi by.

Boken introducerar på ett kulturhistoriskt vis den vidsträckta Övertorneå socken i realtid år 1617 med tillbakablickar till 1500-talet. Det ges en kulturgeografisk skildring av socknen och dess byar sett från älvens horisont under en beskriven färd uppströms genom forsar och strömdrag. Älven är central och benämndes inte för inte som *farled* – *väylä*. Folket och deras sociala leverne, tingsärenden, bebyggelse, näringar, folktro, vidskeplighet och Gudstro mm framträder både diffust som konkret, d v s det totala fundamentet för en sockens existens och en kyrkas uppförande, upprätthållande samt slutliga förstörelse genom naturkatastrofen 1617. Texten är enkelt hållen i form av ett moderniserat 1610-talspråk med andemeningen att försöka fånga in läsaren i en känsla, en tidsdimension, av 1610-talet. Att levandegöra en svunnen tid.

Även ingår ett exklusivt specialskrivet kapitel rörande de geologiska och klimatologiska förutsättningarna under 1450-talet fram till år 1617 längs Hietaniemiselets nästan 40 km långa sträckning och särskilt för trakten kring Särkilax kyrka. Den historiska miljön och det klimat de dåvarande bosättarna i området upplevde presenteras här för första gången med senaste forskningsrön daterade 2017.

Boken finns till försäljning på Tornedalens folkhögskola, Återvinningen Övertorneå och Café de Vylder. Du kan även beställa boken på vår hemsida: tornedalen.se (notera att frakten är på ca 150 kr) Subventionerat pris 350 kr som gäller jubileumsåret ut?

Tomas Mörtberg rektor Tornedalens folkhögskola